

Startside>Domstolsprocedurer>Civilretlige sager>Hvilket lands domstol er ansvarlig?

Hvilket lands domstol er ansvarlig?

Tyskland

De tyske domstoles internationale kompetence fastlægges i henhold til Unionens relevante retsakter eller i henhold til de selvstændige internationale civilretlige procedurer, som ligeledes omfatter de internationale offentligretlige aftaler. Denne side vedrører kun spørgsmål henhørende under de nationale domstoles kompetence.

1 Skal jeg anlægge sag ved en almindelig domstol eller ved en særlig domstol (f.eks. ved arbejdsretten)?

Civile sager afgøres i Tyskland ved enten en civil ret (*Zivilgericht*) eller ved en arbejdsret (*Arbeitsgericht*).

Arbejdsretten er kompetent til at afgøre alle civile sager mellem arbejdsgivere og arbejdstagere samt sager mellem arbejdsmarkedets parter. Arbejdsrettens øvrige kompetenceområder er fastsat i §§ 2 og 2a i lov om arbejdsretter (ArbGG). I henhold til ArbGG § 5, stk. 1, andet punktum, er arbejdsretten ligeledes kompetent i sager mellem personer, hvis situation kan sidestilles med arbejdstageres situation i forhold til deres opdragsgivere. Alle andre civile sager afgøres ved de civile domstole. De civile domstole er almindelige domstole.

2 Hvis kompetencen ligger hos de almindelige domstole (dvs. det er de almindelige domstole, som behandler denne type sager), hvordan finder jeg så ud af, hvilken en jeg skal henvende mig til?

2.1 Sondres der mellem lavere og højere førsteinstansdomstole (f.eks. distriktsdomstole og regionale domstole), og hvilken har i givet fald kompetence til at behandle min sag?

De civile domstole i første instans er byretten (*Amtsgericht*) og de regionale domstole i første instans (*Landgericht*).

1. Byretten er principielt kompetent til at afgøre civile sager, der vedrører beløb på 5 000 EUR og derunder, forudsat at der ikke er tale om et område, hvor den regionale ret i første instans har enekompetence (§ 23, nr. 1, i lov om domstolens organisation (Gerichtsverfassungsgesetz (GVG))).

Byretten har også enekompetence i følgende tilfælde, uanset hvilket beløb sagen vedrører (jf. GVG §§ 23 og 23a):

Byretten er kompetent til at afgøre sager om krav som følge af boliglejerforhold eller om, hvorvidt et sådant lejerforhold består (GVG § 23, stk. 2a).

Derudover har byretten enekompetencen i første instans i familiesager samt principielt ved frivillig retspleje (GVG § 23a, stk. 1, første punktum, nr. 1 og 2).

Hvilke områder byretten ellers har enekompetence på, følger af GVG § 23, nr. 2b-2d og 2g.

2. De regionale domstole i første instans er kompetente til at afgøre alle civile sager, der ikke behandles af byretten. Det vil frem for alt sige sager, der vedrører beløb på over 5 000 EUR.

I henhold til GVG § 71, stk. 2, har de regionale domstole i første instans navnlig enekompetence i følgende tilfælde, uanset hvilket beløb sagerne vedrører:

- fordringer mod staten, som henhører under tjenestemandsløven (Beamtenengesetz)
- krav begrundet i fejlagtige, svigagtige eller tilbageholdte offentlige oplysninger vedrørende kapitalmarkederne, anvendelse af fejlagtige eller svigagtige offentlige oplysninger vedrørende kapitalmarkederne eller undladelse af at oplyse behørigt om, at offentlige oplysninger om kapitalmarkederne er fejlagtige eller svigagtige
- tvister vedrørende købers ret til at fremsætte påbud og entreprenørens deraf følgende ret til at tilpasse prisen på byggekontrakter, jf. BGB § 650a
- søgsmål om embedsansvar.

De regionale domstole i første instans kan have særlige afdelinger til at afgøre handelssager, jf. GVG § 93. De har bl.a. kompetence til at afgøre civile krav mod erhvervsdrivende og sager, der falder ind under veksel- og checkretten. GVG § 95 indeholder en udtømmende liste over de områder, der falder ind under handelsafdelingernes kompetence. Ønsker sagsøger sagen afgjort ved afdelingen for handelssager, skal han begære dette i stævningen, jf. GVG § 96, stk. 1.

2.2 Stedlig kompetence (er det retten i by A eller by B, der skal behandle min sag?)

2.2.1 Hovedreglen om stedlig kompetence

Hovedreglen i Tyskland er ifølge bestemmelserne i den tyske civile retsplejelov (Zivilprozessordnung (ZPO)) om hjemting (ZPO §§ 12-18), at det er sagsøgtets bopæl, der er bestemmende for, hvilken ret der har kompetence. Har vedkommende ingen bopæl, lægges hans opholdssted i Tyskland og, hvis dette er ukendt, hans seneste bopæl til grund (ZPO § 16). For juridiske personer er det deres hjemsted, der er afgørende (ZPO § 17).

2.2.2 Undtagelser fra hovedreglen

2.2.2.1 Hvornår kan jeg vælge mellem sagsøgtets hjemting (ifølge hovedreglen) og en anden domstol?

I visse sager har sagsøger mulighed for at vælge en anden ret end sagsøgtets hjemting (domstole med særlig kompetence, men ikke enekompetence). Det gælder bl.a. følgende sager:

* Sager om kontraktforhold og sager om, hvorvidt der består et kontraktforhold, kan også anlægges ved retten på det sted, hvor den forpligtelse, sagen vedrører, skal opfyldes (ret med særlig kompetence på opfyldelsesstedet, ZPO § 29, stk. 1). Aftaler om opfyldelsesstedet skal kun lægges til grund, hvis aftalparterne hører til den gruppe af personer, der ifølge ZPO § 38, stk. 1, har beføjelse til at aftale værneting, jf. 2.2.2.3.

Begrebet "kontraktforhold" omfatter alle forpligtende aftaler, uanset hvilken form for forpligtelse der er tale om. Ligger kompetencen hos arbejdsretten, finder bestemmelsen tilsvarende anvendelse.

* Sager om ansvar uden for kontraktforhold afgøres også ved retten i den retskreds, hvor handlingen fandt sted (ZPO § 32).

* I sager, som hører under færdselsloven (StVG), er retten i den retskreds, hvor hændelsen, dvs. trafikulykken, fandt sted, ligeledes kompetent (StVG § 20).

* Ofret for en lovovertrædelse kan som led i straffesagen ved den ret, hvor der er rejst tiltale, gøre formueretlige krav gældende, der er opstået som følge af lovovertrædelsen (adhæsiionsproces i henhold til §§ 403 og 404 i lov om strafferetspleje (Strafprozessordnung (StPO))).

* Ved sager om skilsmisse bestemmes den stedlige kompetence i henhold til § 122 i lov om proceduren i familiesager og ved frivillig retspleje (FamFG).

Familieretten (*Familiengericht*, en afdeling ved byretten) i den retskreds, hvor en af ægtefællerne har fast bopæl med de fælles mindreårige børn (dvs. deres faste tilknytningssted), har i sådanne tilfælde stedlig enekompetence. Har ingen af ægtefællerne fast bopæl i Tyskland med de fælles mindreårige børn på det tidspunkt, hvor sagen anlægges (dvs. når stævningen forkyndes), ligger enekompetencen hos familieretten i den retskreds, hvor den ene af ægtefællerne har fast bopæl med nogle af de fælles mindreårige børn, for så vidt som ingen af børnene har fast bopæl hos den anden ægtefælle.

Er det på dette grundlag ikke muligt at fastslå, hvilken ret der er kompetent, ligger enekompetencen hos familieretten i den retskreds, hvor ægtefællerne havde deres sidste fælles faste bopæl, hvis den ene af ægtefællerne stadig har fast bopæl dér på det tidspunkt, hvor sagen anlægges (se ovenfor). Er heller

ikke dette tilfældet, er det sagsøgte faste bopæl, der er den afgørende faktor, medmindre sagsøgte ikke har fast bopæl i Tyskland. I dette tilfælde er det sagsøgers bopæl, der er afgørende.

Er det heller ikke på dette grundlag muligt at fastslå, hvilken ret der er kompetent, ligger enekompetencen hos familieretten ved byretten i Berlin-Schöneberg.

* Den stedlige kompetence i sager om underholdspligt reguleres i henhold til FamFG § 232. I sager om underholdsbidrag til den tidligere ægtefælle og børn har den ret, hvor ægteskabssagen er anlagt eller blev behandlet i første instans, enekompetence under ægteskabssagens litispændens.

Når ægteskabssagen ikke længere er under behandling, ligger enekompetencen med hensyn til underholdspligten over for et mindreårigt barn eller et barn, der behandles som et mindreårigt barn, hos retten i den retskreds, hvor barnet eller den forælder, der er bemyndiget til at handle på det mindreårige barns vegne, har fast bopæl. Denne bestemmelse finder ikke anvendelse, såfremt barnet eller forælderen har fast bopæl i udlandet.

For alle andre sager om underholdspligt (underholdsbidrag til tidligere ægtefæller eller børn, som ikke er omfattet af ovenstående bestemmelser, og underholdsbidrag til f.eks. børnebørn, forældre og enlige mødre) finder de almindelige bestemmelser anvendelse, dvs. at det er sagsøgte faste bopæl, der er afgørende. For visse særlige sager findes der stadig valgdomstole, jf. FamFG § 232, stk. 3, andet punktum.

* I sager om forældremyndighed eller om retten til samvær eller til at have barnet boende finder bestemmelserne i FamFG § 152 ligeledes anvendelse, dvs. at hvis der er anlagt en skilsmisssag, er den kompetente ret den samme. Er der ikke anlagt nogen ægteskabssag, er det barnets faste bopæl, der er afgørende. Det afgørende tidspunkt for at fastslå, hvilken ret der er kompetent, er det tidspunkt, hvor sagen anlægges ved retten.

2.2.2.2 Hvomår skal sagen anlægges ved en anden domstol end sagsøgte hjemting (ifølge hovedreglen)?

Fremgår det udtrykkeligt af en lov, at en ret har enekompetence, kan sagen kun anlægges (og antages til realitetsbehandling) ved denne ret. Domstole med enekompetence er navnlig omhandlet i den civile retsplejelov, men også i særlove (f.eks. FamFG § 122).

Vedrører sagen en grund eller en hermed ligestillet rettighed (f.eks. bebyggelsesret), er det i visse tilfælde retten i den retskreds, hvor den faste ejendom befinder sig, der har enekompetence. Dette gælder for sager om ejendomsrettigheder eller om andre tinglige krav, sager om, at der ikke består et tingligt krav, og sager om besiddelsen, skelsager og sager om udstykning (ZPO § 24).

I sager om leje- eller forpagtningsforhold om lokaler eller om, hvorvidt et sådant forhold består, har retten i den retskreds, hvor de udlejede eller forpagtede lokaler befinder sig, enekompetence (ZPO § 29a, stk. 1). Bestemmelsen gælder dog ikke ved lejeforhold om midlertidig beboelse (ferieboliger, hotelværelser osv.), møblerede lokaler udlejet til individuelle lejere, huse eller lokaler til offentlige formål (ZPO § 29a, stk. 2).

I sager mod ejere af anlæg i Tyskland med krav om erstatning for en skade, der er forårsaget af en påvirkning af miljøet, er det retten i den retskreds, som anlæggets miljøpåvirkning er udgået fra, der har enekompetence (ZPO § 32a).

For erstatningssager begrundet i fejlagtige, svigagtige eller tilbageholdte offentlige oplysninger vedrørende kapitalmarkederne eller sager om kontraktopfyldelse begrundet i et tilbud i henhold til lov om køb af værdipapirer og offentlige købstilbud (Wertpapiererwerbs- und Übernahmegesetz) har retten på det sted, hvor den pågældende udsteder, den pågældende forhandler fra andre investeringsfonde eller det omhandlede selskab har hjemsted, enekompetence, hvis hjemstedet ligger i Tyskland, og hvis sagen som minimum er rettet mod den pågældende udsteder eller forhandler eller det omhandlede selskab (ZPO § 32b).

I inkassosager har byretten på det sted, hvor rekvirenten har sit almindelige hjemting, dvs. normalt fast bopæl eller — hvis der er tale om en juridisk person — hjemsted, enekompetence (ZPO § 689, stk. 2, første punktum). Såfremt rekvirenten ikke har almindeligt hjemting i Tyskland, har byretten i Berlin-Wedding enekompetence. Denne bestemmelse finder ligeledes anvendelse, i det omfang enekompetencen ifølge andre bestemmelser tilfalder en anden ret.

I tvangsfuldbyrdsessager har byretten i den retskreds, hvor der skal foretages eller er foretaget fogedforretning, enekompetence som fogedret (ZPO § 764, stk. 2, og § 802). Ved tvangsfuldbyrdelse af fordringer og andre økonomiske rettigheder har byretten i den retskreds, hvor skyldner har bopæl, kompetence (ZPO § 828, stk. 2). Ved tvangsauktion eller tvangsadministration af grunde har byretten i den retskreds, hvor grunden befinder sig, stedlig enekompetence som fogedret (§ 1, stk. 1, og § 146 i lov om tvangsauktioner og tvangsadministration (Gesetz über die Zwangsversteigerung und die Zwangsverwaltung (ZVG) samt ZPO §§ 802 og 869).

Hvis tredjemand, som gør indsigelse mod salget, påberåber sig en rettighed til en genstand, som er omfattet af tvangsfuldbyrdelsen, har retten i den retskreds, hvor tvangsfuldbyrdelsen finder sted, enekompetence (ZPO § 771).

I tilfælde af uforsvarlige handlinger fuldbyrdes en forpligtelse til at foretage, untlade eller tåle en handling af den ret, der afsagde dom i første instans (ZPO §§ 894, 895, 888 og 890). Retten i første instans har desuden kompetence til at behandle indsigelser begrundet i bemærkninger, som specifikt vedrører det krav, der er gjort gældende mod dommen (ZPO § 767).

2.2.2.3 Kan sagens parter selv vælge en domstol, som ellers ikke havde været kompetent til at behandle sagen?

a) Aftaler

Den civile retsplejelov hjemler mulighed for at indgå værnetingsaftaler. Ifølge ZPO § 38, stk. 1, bliver en ret i første instans, som ellers ikke er kompetent, kompetent, hvis parterne indgår en udtrykkelig eller stiltiende aftale herom, når disse parter er erhvervsdrivende, offentligretlige juridiske personer eller offentligretlige organer med et særligt budget. Det er også muligt at indgå aftale om en ret i første instans, hvis mindst en af parterne ikke har almindeligt hjemting i Tyskland (ZPO § 38, stk. 2). I sidstnævnte tilfælde skal aftalen udfærdiges skriftligt eller bekræftes skriftligt, hvis den indgås mundtligt. Har en af parterne almindeligt hjemting i Tyskland, er det for så vidt angår Tyskland kun muligt at vælge den ret, hvor den pågældende part har almindeligt hjemting, eller hvor der er grundlag for et undtagelsesværneting.

Ifølge ZPO § 38, stk. 3, er en værnetingsaftale i øvrigt kun gyldig, hvis den indgås udtrykkeligt og skriftligt, efter at tvisten er opstået, eller for at tage højde for den mulighed, at en eventuel sagsøgt efter aftalens indgåelse flytter sin bopæl eller sit faste opholdssted til udlandet, eller at hans bopæl eller faste opholdssted er ukendt på det tidspunkt, hvor sagen anlægges.

Værnetingsaftaler skal altid vedrøre et bestemt retsforhold og de tvister, der opstår som følge heraf, ellers er de ikke gyldige (ZPO § 40, stk. 1).

Værnetingsaftaler kan heller ikke gøres gældende, hvis de vedrører andre krav end formueretlige krav, der henhører under byretten, uanset hvilket beløb sagen vedrører. Endelig er det heller ikke muligt at gøre værnetingsaftaler gældende, når sagen efter loven er undergivet en ret med enekompetence (ZPO § 40, stk. 2).

Gyldige værnetingsaftaler er bindende for domstolene. Hvorvidt en aftale vedrører enekompetence, afhænger af aftalens indhold.

b) Forhandling uden indsigelse

En ret i første instans kan også blive kompetent, hvis sagsøgte afgiver mundtlige indlæg om sagens realitet uden at anfægte rettens kompetence (ZPO § 39). Dette gælder dog kun ved sager, der afgøres af byretten, hvis retten udtrykkeligt har gjort opmærksom på det (ZPO § 504).

Hvis der ikke gyldigt kan indgås en værnetingsaftale, kan den omstændighed, at der afgives indlæg om sagens realitet uden at anfægte rettens kompetence, dog ikke begrunde, at en ret bliver kompetent (det gælder for sager om ikke-formueretlige tvister og enekompetence, se ovenfor).

3 Hvis kompetencen ligger hos de særlige domstole, hvordan finder jeg så ud af, hvilken en jeg skal henvende mig til?

Den særlige kompetence, som arbejdsretten er tillagt, gælder ikke kun den saglige kompetence, jf. ArbGG §§ 2 og 3.

Der gælder ligeledes særlige forhold for så vidt angår den stedlige kompetence. Med hensyn til domsprocedurerne i henhold til ArbGG § 2 henvises der først og fremmest til den civile retsplejelovs (ZPO) almindelige bestemmelser, jf. ZPO §§ 12-40 og § 46, stk. 1. I henhold til ArbGG § 48, stk. 1a, kan en sag

imidlertid indbringes for et undtagelsesværneting (jf. 2.2.2.1) på arbejdsstedet. Værnetingsaftalerne er underlagt de almindelige bestemmelser, som er beskrevet under punkt 2. Det skal dog bemærkes, at arbejdsmarkedets parter i medfør af ArbGG § 48, stk. 2, er berettiget til at give en ret, som ellers ikke er kompetent, stedlig kompetence i visse sager uanset ZPO § 38, stk. 2 og 3.

Hvis en afgørelse træffes i henhold til ArbGG § 2a, fastsætter ArbGG § 82, stk. 1, at retten i den retskreds, hvor virksomheden har arbejdssted eller hjemsted, har enekompetence.

Sidste opdatering: 31/07/2023

De nationale sprogudgaver af denne side vedligeholdes af EJM-kontaktpunkterne. Oversættelserne er lavet af Europa-Kommissionen. Eventuelle ændringer af originalen, som de kompetente nationale myndigheder har lavet, er muligvis ikke gengivet i oversættelserne. Hverken ERN eller Kommissionen påtager sig noget ansvar for oplysninger og data, der er indeholdt i eller henvises til i dette dokument. Med hensyn til de ophavsretlige regler i den medlemsstat, der er ansvarlig for nærværende side, henvises der til den juridiske meddelelse.